

HSS-01

นวัตกรรมกระบวนการทอผ้าวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ)

Innovative Weaving Process Community Enterprise

Hand-woven Fabric Product, Khun Yai Nguan (Mab Mor House)

บุญเชิด หนูอิม

Booncherd Nuim

ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อีเมล: booncher@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

นวัตกรรมกระบวนการทอผ้าวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนวัตกรรมที่แก้ไขปัญหาในกระบวนการทอผ้าอย่างมีส่วนร่วม กำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลายผ้า และรูปแบบการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เป็นดำเนินงานผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) จำนวน 9 คน โดยพิจารณาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทอผ้าในแต่ละขั้นตอน โดยกำหนดแบ่งหน้าที่ ดังนี้ ช่างฝีมือในการดูแลอุปกรณ์การทอผ้า คั้นลายผ้า พับกระดานทอ สืบ และทอผ้า เก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 5 ครั้ง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ใช้วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งได้จากเอกสาร การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้รับผู้วิจัยจะคัดกรอง จัดกลุ่ม และวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลข้อเท็จจริงประกอบกับข้อมูลจากการวิจัย เอกสารและการขยายความเชิงรายละเอียด หรืออธิบายเหตุผล ใช้วิธีการวิเคราะห์ใจความ การวิเคราะห์บริบท มาสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบผลการวิจัย ผลการศึกษา ประเด็นแรกนวัตกรรมที่แก้ไขปัญหาในกระบวนการทอผ้าอย่างมีส่วนร่วม ประเด็นปัญหาที่เกิดจากกระบวนการพับกระดานทอ เส้นด้ายยืน ได้ดำเนินการออกแบบ ทดลอง และนำมาใช้เป็นเครื่องการพับกระดานทอ เส้นด้ายยืน โดยตั้งชื่อว่า “SONGKRAM 1” ประเด็นที่สองการศึกษาและกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลายผ้า ได้มีข้อตกลงร่วมกันที่จะยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ ผ้าเช็ดปาก ลายยกดอก บ้านมาบหม้อ เป็นผ้าฝ้ายทอมือ ประเด็นที่สาม รูปแบบการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม มีเป้าหมายที่ต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้า โดยหารายได้ และแบ่งปันผลกำไรผลผลิตที่เกิดขึ้นกับการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ ผ้าทอมือ และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากผ้าทอมือ เพื่อหารายได้ สำหรับกิจการเพื่อสังคม คือการจัดตั้งโรงเรียนทอผ้าสวนหงส์ เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ให้กับเยาวชน แรงงาน ผู้สูงอายุ ได้เข้ามาเรียน และสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ สามารถที่นำผ้าที่ทอมาให้กับโรงเรียนเพื่อจำหน่ายเกิดการหมุนเวียนอย่างเป็นระบบในกิจการเพื่อสังคม

คำหลัก: นวัตกรรม สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วิสาหกิจเพื่อสังคม

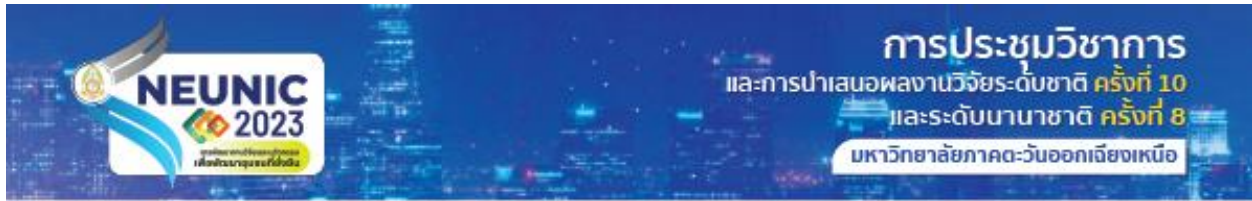
Abstract

This research project entitled Innovative Weaving Process Community Enterprise Hand-woven Fabric Product, Khun Yai Nguan (Mab Mor House) aims to create innovations that solve the problems in the process of weaving with participation and to determine geographical indications in fabric patterns and patterns of social enterprise operations. The conduct of this research was a qualitative research by a group of informants of community enterprise members on hand-woven products by Khun yai Nguan. (Mab Mor House) of 9 people, considering those involved in the weaving process in each step. The duties are divided as follows: Artisans in care of weaving equipment, searching for fabric patterns, folding loom boards, tracing and weaving. Collecting data from research studies and related documents 5 sessions of small group discussions and interview with 3 experts by using the content analysis method obtained from the document participatory observation, small group discussion and interview. The information obtained by the researcher is screened, grouped and analyzed for the purpose of analyzing factual data along with document research data and elaborating or rationalization using thematic analysis and context analysis. Summarize the results of the data analysis, examine the findings. Results of the study, the first point of innovation that solves the problem of participative weaving process. Problems arising from the process of folding the loom board, warp yarn, have been designed, experimented and used as a machine to fold the warp loom board, named "SONGKRAM 1". The second point is the study and determination of geographical indications in fabric patterns. There has been a mutual agreement to apply for registration of geographical indications, namely, Mab Mor House patterned napkins, hand-woven cotton. Third point, the social enterprise operation model aims to conserve the wisdom of weaving by earning and sharing profits. Products generated in the activities are hand-woven fabrics and various products made from hand-woven fabrics. to earn money for social enterprises is the establishment of Suan Hong Weaving School, to develop skills and knowledge for youth, workers, and the elderly who have come to study and can go out for a career in social enterprise.

Keywords: innovation, geographical indication, social enterprise

บทนำ

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ในมาตรา 75 รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษา

ความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมการจัดให้มีสาธารณูปโภค หรือการจัดทำบริการสาธารณะ รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของ ประชาชนและชุมชนในการพัฒนาประเทศ รัฐพึงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจและ ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ประกอบกัน และในหมวดที่ 16 ว่าด้วยการปฏิรูป ประเทศด้านเศรษฐกิจ ได้กำหนดให้สร้าง กลไก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมรวมถึงการสร้างกลไกเพื่อ เพิ่มโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพของ ประชาชน และ การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาค ทางสังคม ได้กำหนด ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้าน การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยกำหนดไว้ในประเด็นที่ 4.1 เรื่องการลด ความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติซึ่งจะต้องมีการปรับ โครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยเน้นระบบจัดการตนเอง ของเกษตรกร และมีกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ฐานรากเพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงฐานทรัพยากร การวิจัย ความรู้ทั้งทางด้าน เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการผลิต ตลอดจนเพิ่มช่องทางการตลาด ที่สำคัญในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติยัง กำหนดประเด็นที่ 16 เรื่อง เศรษฐกิจฐานราก โดยมองว่าการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและ ยกกระดับเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูงและมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจฐาน รากมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพในการแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ซึ่งจะ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำ สำหรับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิดการต่อยอดอดีต โดยมอง กลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้ง ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับ บริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่

ดังนั้นการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เป็นเครื่องมือในการสร้างฐานราก เศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง เพื่อที่จะให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมส่วนอื่น ๆ ได้ต่อยอดบนฐานที่มั่นคง สามารถคงทนต่อ การเปลี่ยนแปลงของโลกทุนนิยมได้ (กฤตยา สังข์เกษม, ชนิษฐา วนะสุข และวราวิช รามอินทรา, 2560) โดยเฉพาะได้นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในปัจจุบันการทอผ้ายังคงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นศิลปะที่ มีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย หลายแห่งยังคงลวดลายและสัญลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ โดยเฉพาะชุมชนที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์ บางกลุ่ม ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มเอาไว้จนถึงทุกวันนี้ที่มีการถ่ายทอดจากบรรพชนสู่สังคมยุคปัจจุบัน

จากข้อมูลรายงานสรุปประเภทกิจการของที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว จำแนกตามพื้นที่มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื่อผ้า จำนวน 6,246 แห่ง จังหวัดชลบุรีมีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 32 แห่ง (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร) สำหรับวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวน (บ้านมาบหม้อ) เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2559 ที่มี งบประมาณของโครงการประชารัฐได้เข้ามาสนับสนุนผ่านกองทุนหมู่บ้านมาบหม้อ ให้มีการขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน หลังจากนั้นโครงการผ้าทอมือบ้านมาบหม้อ ได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2560 โดยใช้แบรนด์ ว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวน บ้านมาบหม้อ เป็นการสืบสานตำนานผ้าทอมือระหว่างบ้านปึก-อ่างศิลา เป็นภูมิปัญญา ท้องถิ่นซึ่งแต่เดิมผ้าทออ่างศิลาเป็นผ้าพื้นไม่มีลวดลาย ด้วยสมเด็จพระบรมราชเทวีซึ่งสนพระทัยเรื่องการทอผ้าอยู่ก่อนแล้ว เมื่อ

พระองค์เสด็จมาประทับรักษาพระองค์ ณ พระตำหนักศรีราชาจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้ตั้งทุกทอผ้าขึ้นที่พระตำหนักศรีราชา และนำช่างทอผ้าท้องถิ่นมาถวายการสอนจนเป็นผ้าที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในหมูชนชั้นสูงสมัยนั้น (อภิรักษ์ณ เกษมผลกุล, 2556) ทำให้ผ้าทอบ้านมาบหม้อ เป็นงานหัตถศิลป์ที่มีชื่อเสียง ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้ามาสนับสนุนในการดำเนินงาน ได้แก่ เกษม มานะรุ่งวิทย์ และกรชนก บุญทร (2564) ได้วิเคราะห์ด้านกระบวนการทดสอบเส้นใย พบว่า ด้านการทดสอบเส้นใย ความแข็งแรงต่อการฉีกขาดมีความแข็งแรงต่อการฉีกขาดในแนวเส้นด้ายยืนมีค่าน้อยกว่าในแนวเส้นด้ายพุ่ง ความคงทนของ สีต่อการซักล้าง ความคงทนของสีต่อน้ำ ค่าความคงทนของสีต่อเหงื่อมีความคงทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสี และค่าความคงทนต่อการติดเปื้อนสี มีค่าอยู่ในระดับดีมาก ความคงทนของสีต่อแสงที่ได้อยู่ในระดับดี และความคงทนของสีต่อการขัดถูอยู่ในระดับดีมาก หากได้มีการนำนวัตกรรมที่จะทำให้คุณภาพผ้าทอได้คุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของบุญเชิด หนูอ้อม (2562) ที่พบว่า กระบวนการผลิตกำหนดเส้นด้ายยืนให้ได้คุณภาพ จะทำให้การทอผ้าออกมาได้คุณภาพที่เหมือนกัน และเห็นว่า วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือ คุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) จะต้องเรียนรู้ระบบการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลที่จะ นำมาใช้พัฒนาในทุกกระบวนการผลิต หากต้องการให้วิสาหกิจชุมชนมีความยั่งยืน จำเป็นต้องการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย การสร้างนวัตกรรมในกระบวนการผลิต และการปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง (ชนนิกันต์ อินทรเฟือก, ประเภท ไกรจันทร์ และ ทวีศักดิ์ รูปสิงห์, 2564)

ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้ได้มีการต่อยอดจากการศึกษาที่ผ่านมาโดยเฉพาะในการพัฒนานวัตกรรมที่จะมาแก้ปัญหาใน กระบวนการทอผ้าที่จะทำให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น โดยจะวิเคราะห์กระบวนการทอผ้าที่ดำเนินการในปัจจุบัน และดำเนินการมีส่วนร่วม ที่จะแก้ปัญหาในทุกขั้นตอนของผู้ที่เกี่ยวข้องจะเป็นการพัฒนาที่ให้เกิดความยั่งยืนบนพื้นฐานการนำและการเกิดนวัตกรรมตอบ โจทย์ของสังคมที่ต้องการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาที่ร่วมสมัย โดยนำแนวคิดกิจการเพื่อสังคมมาประกอบการพัฒนา และสร้าง เครือข่ายความร่วมมือระหว่างประชากิจ ธุรกิจ และรัฐกิจ นำความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ของแต่ละกลุ่มมาหนุนเสริมให้เกิด เป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างนวัตกรรมที่แก้ไขปัญหาในกระบวนการทอผ้าอย่างมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษาและกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลายผ้า
3. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เป็นดำเนินงานผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยร่วมกับสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ดำเนินการศึกษารังนวัตกรรมที่แก้ไขปัญหาในกระบวนการทอผ้าอย่างมี ส่วนร่วม ศึกษาและกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลายผ้า และรูปแบบการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม

1. ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย / กลุ่มตัวอย่าง

1.1 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) จำนวน 9 ท่าน โดยพิจารณาจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทอผ้าในแต่ละขั้นตอน โดยกำหนดแบ่งหน้าที่ ดังนี้ ช่างฝีมือในการดูแลอุปกรณ์การทอผ้า คั้นสายผ้า พับกระดานหูก สืบ และทอผ้า

1.2 ผู้เชี่ยวชาญ ด้านนวัตกรรมกระบวนการผ้าและสิ่งทอ ได้แก่ นายสงคราม เสนาธรรม ด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ นายพีระพงษ์ สุดประเสริฐ และนายสามารถ ดวงวิจิตรกุล และด้านวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้แก่ นายธนาวุฒิ ศุภางค์รัตน์

2. สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล

วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน ชุมชนบ้านมาบหม้อ เทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

3. วิธีการได้มาซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง

3.1 วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้มีขั้นตอนกระบวนการทอผ้าจำเป็นต้องมีกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ช่างฝีมือในการดูแลอุปกรณ์การทอผ้า คั้นสายผ้า พับกระดานหูก สืบ และทอผ้า การได้มาผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับขั้นตอนการทอผ้าเป็นการประสานความร่วมมือในการวิจัยในลักษณะรับใช้สังคม ดังนั้นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) จะมาเป็นผู้ร่วมในการวิจัยในทุกขั้นตอน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

3.2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำปรึกษา แนวทาง และข้อเสนอแนะ จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และได้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับด้านนวัตกรรมกระบวนการผ้าและสิ่งทอ ด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และด้านวิสาหกิจเพื่อสังคม

4. วิธีดำเนินการวิจัย และกระบวนการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย/กลุ่มตัวอย่าง

4.1 เก็บรวบรวมงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทอผ้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม

4.2 สันทนากลุ่มย่อย จำนวน 5 ครั้ง

ครั้งที่ 1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน ประกอบด้วย ประเด็นสภาพภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ประเด็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ประเด็นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และประเด็นภาพอนาคตที่ต้องการของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)

ครั้งที่ 2 ปัญหาการดำเนินงาน ประกอบด้วย ประเด็นปัญหาด้านการบริหารจัดการ ประเด็นปัญหาด้านกระบวนการทอผ้า ประเด็นปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ ประเด็นปัญหาด้านเทคโนโลยีที่นำมาใช้ และประเด็นปัญหาการจัดการองค์กร

ครั้งที่ 3 นวัตกรรมกระบวนการทอผ้า ประกอบด้วย ประเด็นชุดฐานพับเส้นด้าย ประเด็นชุดหนีบเส้นด้าย ประเด็นชุดหัวม้วนเส้นด้าย ประเด็นชุดมือหมุนหัวพับ ประเด็นชุดเสากันเส้นด้าย ประเด็นชุดตัวกันกลับ และประเด็นชุดกอด้าย

ครั้งที่ 4 แนวทางกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย ประเด็นความสำคัญของการกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประเด็นความต้องการกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และประเด็นทางเลือกที่จะนำผลิตภัณฑ์ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ครั้งที่ 5 รูปแบบการบริหารตามแนววิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ประเด็นการบริหารตามแนววิสาหกิจชุมชน ประเด็นรูปแบบการบริหารในลักษณะวิสาหกิจเพื่อสังคม และประเด็นความเป็นไปได้ในการปรับรูปแบบการบริหาร

4.3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านนวัตกรรมกระบวนการทอผ้า ด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และด้านวิสาหกิจเพื่อสังคม ประเด็นที่จะสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ภายหลังจากที่ได้รับข้อสรุปจากการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.4 ดำเนินการออกแบบนวัตกรรมกระบวนการทอผ้า อย่างน้อย 1 นวัตกรรม จากประเด็นที่ได้สนทนากลุ่มในครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 และได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมกระบวนการทอผ้าและสิ่งทอ (นายสงคราม เสนาธรรม) สำหรับนวัตกรรมที่ได้เป็นของผู้วิจัย

4.5 ดำเนินการกำหนดแนวทางสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามแนวทางพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และข้อกำหนด ระเบียบที่เกี่ยวข้อง สำหรับรูปแบบการบริหารตามแนววิสาหกิจเพื่อสังคม ตามแนวทางพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และข้อกำหนด ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4.6 ประเมินเปรียบเทียบนวัตกรรมใหม่ในกระบวนการทอผ้า โดยผู้ที่ประเมินเป็นผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทอผ้า และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 การสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 5 ครั้ง โดยมีประเด็นในการสนทนา

5.2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านนวัตกรรมกระบวนการทอผ้า ด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และด้านวิสาหกิจเพื่อสังคม

5.3 แบบสอบถามด้านประสิทธิภาพและความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งได้จากเอกสาร การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้รับผู้วิจัยจะคัดกรอง จัดกลุ่ม และวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลข้อเท็จจริงประกอบกับข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการขยายความเชิงรายละเอียด หรืออธิบายเหตุผล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงความ การวิเคราะห์บริบท มาสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบผลการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้

ผลการวิจัย

การดำเนินการศึกษาด้วยการจัดสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 5 ครั้ง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ได้กำหนดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพบริบทของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น นวัตกรรมกระบวนการทอผ้า แนวทางกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และรูปแบบการบริหารตามแนววิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1. สร้างนวัตกรรมที่แก้ไขปัญหาในกระบวนการทอผ้าอย่างมีส่วนร่วม

จากการที่ได้มีการสนทนากลุ่มย่อย พบว่าในการกระบวนการทอผ้าที่ต้องการให้ช่วยดำเนินการปรับปรุง และแก้ไข อยู่ในขั้นตอนของการปักกระดานทุกของเส้นด้ายยืน ปัญหาและข้อจำกัดของการปักกระดานทุกของเส้นด้ายยืน สำหรับขั้นตอน การปักกระดานทุกของเส้นด้ายยืน เริ่มจากจะต้องตอกหลักเพื่อทำการลากเส้นด้ายยืน จะเรียงวางเส้นด้ายยืนตามแนวระยะทาง ของเส้นด้าย มีวนเส้นด้ายยืนใส่กระดานทุก เพื่อนำไปสับ และขึ้นก็ทอผ้า ดังแสดงในภาพที่ 1 การปักกระดานทุกของเส้นด้ายยืน มีข้อจำกัดในด้านความยาวของเส้นด้าย ต้องอาศัยพื้นที่ที่มีความยาวตามระยะทางของเส้นด้ายอย่างน้อย 25 เมตร ใช้พื้นที่จำนวนมาก การปักกระดานทุกของเส้นด้ายยืนจะต้องให้เสร็จทันที ต้องใช้แรงงานคนอย่างน้อย 4 คน ใช้เวลานานในการเดินเส้นยืน และ สภาพอากาศต้องโปร่ง ไม่มีฝนตก หรือลมแรง ทั้งหมดนี้จะมีผลต่อคุณภาพเส้นด้ายยืนมีความตึงไม่สม่ำเสมอ ส่งผลทำให้ผ้าทอเกิด การสะท้อน ผืนผ้าไม่สม่ำเสมอ และขอบผ้ามีรอยย่น (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กระบวนการขั้นตอนในการปักกระดานทุกแบบดั้งเดิม

ประเด็นที่ควรจะต้องดำเนินการนำนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการทอผ้า คือ การพับกระดาษหูก ได้นำเสนอแนวคิดที่จะดำเนินการออกแบบนวัตกรรมการพับกระดาษหูก บนพื้นฐานการออกแบบ คือ การลดพื้นที่ ลดแรงงานคน เพิ่มความตึงของเส้นด้ายอย่างสม่ำเสมอ สามารถใช้งานในทุกสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง และลดระยะเวลาในการพับกระดาษหูก นวัตกรรมที่นำเสนอมีดังนี้

1.1 การออกแบบโครงสร้างหลัก

1.1.1 โครงสร้างหลัก เป็นเหล็กความยาว 151 เซนติเมตร ความกว้าง 60 เซนติเมตร และความสูง 85.5 เซนติเมตร โครงสร้างหลักสอดคล้องกับหน้าผ้าที่ทอ ประมาณ 1 เมตร ขนาดความสูงเหมาะสมกับการทำงาน รวมทั้งโครงสร้างหลักสามารถถอดประกอบได้

1.1.2 ที่มีวนเส้นด้ายยืนสามารถประกอบกับกระดาษหูก จะมีหัวเพลาทั้งสองข้าง และสามารถถอดเข้าออกได้อย่างง่าย

1.1.3 ฟันพืม ลักษณะเป็นเส้นโลหะที่เสียบไว้ระหว่างคางบนกับคางล่าง ใช้สำหรับเพื่อแยกด้ายและเป็นตัวกระทบด้ายให้แน่น

1.1.4 แกนเหล็กรองรับเส้นด้ายยืน เป็นเหล็กความยาว 151 เซนติเมตร ความกว้างของฐานล่าง 50.5 เซนติเมตร และความสูง 90.5 เซนติเมตร

1.1.5 ชุดลอก ในการเลื่อนเส้นด้าย จำนวน 2 ชุด พร้อมถุงทรายถ่วงน้ำหนักข้างละ 10 กิโลกรัม

ในการดำเนินได้มีการทดสอบการใช้งาน และการติดตั้งอุปกรณ์เครื่องการพับกระดาษหูก เส้นด้ายยืน โดยมีอาจารย์สงคราม เสนาธรรม เป็นที่ปรึกษา และออกแบบเครื่องการพับกระดาษหูก เส้นด้ายยืน โดยตั้งชื่อว่า “SONGKRAM 1” ทั้งนี้สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้เข้ารับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 กระบวนการขั้นตอนในการพับกระดาษหูกแบบใหม่

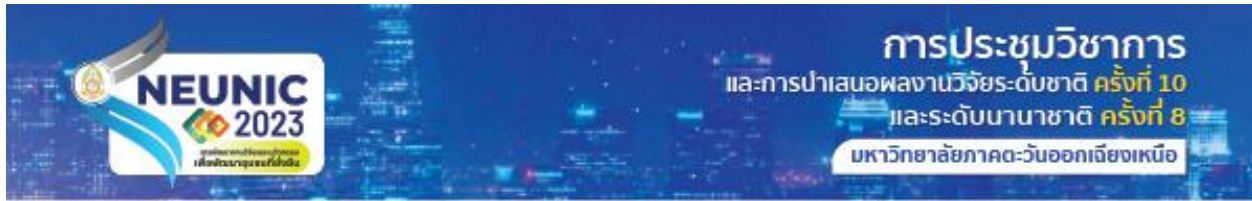
ภาพที่ 2 กระบวนการขั้นตอนในการปักกระดานทูกแบบใหม่ (ต่อ)

1.2 ประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจที่มีต่อเครื่องการปักกระดานทูก เส้นด้ายยืน (SONGRAM 1)

จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ที่เกี่ยวข้องกับการปักกระดานทูก เส้นด้ายยืน และผู้ที่ทอผ้า พบว่า เครื่องการปักกระดานทูก เส้นด้ายยืน (SONGRAM 1) สามารถลดการใช้พื้นที่จากเดิมเคยต้องใช้ระยะทาง 25 เมตร ลดเหลือประมาณ 5 เมตร สามารถลดเวลาลงได้ ใช้เวลาน้อยกว่าเดิม สามารถดำเนินการไม่จำกัดช่วงเวลาแม้ในสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย เหมาะสมกับวิถีชีวิตของกลุ่ม สามารถที่จะลดแรงงานคนได้จากเดิม 4-6 คนที่ต้องมาช่วยกันในแต่ละขั้นตอน หากกลุ่มมีทักษะในการใช้เครื่องการปักกระดานทูก เส้นด้ายยืน (SONGRAM 1) จะใช้แรงงานคน เพียง 2 คนเท่านั้น เนื่องจากจะมีความง่ายขึ้นในการประกอบการใช้งาน สะดวกสบายต่อการเคลื่อนย้าย และการเก็บรักษา มีความสามารถในการลดความตึง-หย่อน และเรียบได้อย่างสม่ำเสมอของเส้นด้ายยืน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำไปใช้การทอผ้าได้รวดเร็วขึ้น คุณภาพของผ้าที่ทอดีขึ้นจากเดิม และสุขภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการปวดเมื่อยในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายดีขึ้น โดยภาพรวมเครื่องการปักกระดานทูก เส้นด้ายยืน (SONGRAM 1) สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในกระบวนการทอผ้า เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพของผ้าทอที่ดีขึ้น เพิ่มมูลค่าของผ้าทอ และผ้าทอได้มาตรฐาน

2. ศึกษาและกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลายผ้า

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้มีความเห็นว่าลายผ้าจาก ผ้าเข็ดปาก ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และมีเรื่องราวจากอดีต สามารถที่จะได้กำหนดกระบวนการทอผ้า และรูปแบบลายที่เป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ โดยเฉพาะหากได้ดำเนินพัฒนาจะสามารถเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้จะทำให้เกิดประโยชน์ และคุณค่าแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) รวมทั้งเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริม ให้กับทุกภาคส่วนได้

เข้ามาส่วนร่วมในการพัฒนาก่อให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหงวน (บ้านมาบหม้อ) ได้มีข้อสรุปที่จะขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ ผ้าเช็ดปาก ลายยกดอก บ้านมาบหม้อ

2.1 คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะสินค้า

2.1.1 คำนิยาม ผ้าเช็ดปาก ลายยกดอก บ้านมาบหม้อ หมายถึง ผ้าฝ้ายทอมือ ที่มีลวดลายดั้งเดิมตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลิตในเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา

2.1.2 ลักษณะของสินค้า

- 1) ลักษณะทางกายภาพเป็นผ้าฝ้ายที่เส้นด้ายยืนและเส้นพุ่ง ขนาด 40/2 มีลายนกระดากที่อยู่ล้อมลายยกดอก
- 2) ประเภทสินค้า ได้แก่ ผ้าเช็ดปาก ขนาด 12*12 นิ้ว

2.2 กระบวนการผลิต

2.2.1 วัตถุดิบ ได้แก่ เส้นด้ายจากฝ้าย เส้นด้ายยืน และเส้นพุ่ง เบอร์ 40/2 สีย้อมจากวัตถุดิบตามธรรมชาติ

2.2.2 การทอ กระบวนการเริ่มจากการเตรียมด้าย การหวีดด้าย การกอดด้าย การค้นลายเป็นการนำด้ายหลอดใหญ่ใส่รางหลอด ตามลายผ้าที่คำนวณมาแล้ว การม้วนกระดุกหรือพับกระดานหูก เป็นการเตรียมด้ายเพื่อเข้าสู่กระบวนการสับและทอต่อไป โดยนำด้ายที่ลากใส่เพื่อเสร็จแล้วมาเตรียมลาก ดอกหลักเพื่อลากด้าย และลากด้ายแล้วใช้กระดานม้วนโดยไม่ลิ่มใส่ไม้หัวหูก การสับเป็นการจัดด้ายที่ละเส้น ต่อด้ายกับตะกอ ร้อยเข้าพีม และการทอ ต้องสัมพันธ์กันระหว่างมือ (กระสวย) กับเท้า (ตีนหูก) แล้วลากพีมกระดากเพื่อให้ด้ายแน่น

2.2.3 บรรจุภัณฑ์ จะมีรายละเอียดบนฉลาก ประกอบด้วยผ้าเช็ดปาก ลายยกดอก บ้านมาบหม้อ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

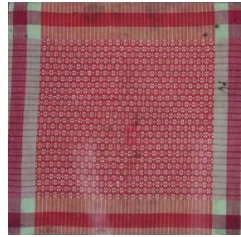
2.3.1 ลักษณะภูมิศาสตร์ บ้านมาบหม้อ ในอดีตเป็นหมู่บ้านที่มีเรือบรรทุกหม้อมาขาย และมาจอดที่สะพานท่าเรือ ชาวบ้านจึงเรียกว่า มาบหม้อ เพราะคำว่า “มาบ” หมายถึงร่องน้ำที่เรือสามารถเข้ามาได้

2.3.2 ประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมาของผ้าทออ่างศิลาเป็นผ้าที่มีชื่อเสียงมาแต่โบราณทั้งผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดปาก ผ้าโสร่ง ซึ่งเป็นผ้าฝ้ายโดยเฉพาะผ้าเช็ดปาก ซึ่งเป็นที่นิยมชมชอบของคนทั่วไป ไม่เพียงคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เป็นที่นิยมของชาวพระนครด้วย ผ้าอ่างศิลานี้มีความเป็นมายาวนาน ส่วนใหญ่ทอผ้าเป็นผ้าพื้นมีลวดลายในเนื้อผ้า เช่น ลายดอกพิกุล ลายราชวัตร เป็นต้น โดยเฉพาะผ้าเช็ดปากนี้เป็นผ้าพื้นสีแดง เนื่องจากในอดีตยังนิยมรับประทานหมากผ้าเช็ดปากต้องเช็ดน้ำหมากซึ่งมีสีแดง เมื่อเปื้อนลงบนผ้าสีแดงก็กลมกลืนดูไม่เป็นสีต่าง จึงเป็นที่นิยมมาก นอกจากนี้ยังมีเนื้อผ้านุ่ม ซึ่งเป็นผลมาจากกรรมวิธีการหมักเส้นด้ายที่เป็นกรรมวิธีเฉพาะของชาวอ่างศิลา จึงเหมาะแก่การเช็ดปาก ในจดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อวันศุกร์ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 7 ปีมะโรง โทศก จุลศักราช 1242 (พ.ศ. 2423) เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเกาะสีชัง เมืองชลบุรี ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยเรือพระที่นั่งมายังอ่างศิลา ซึ่งถือเป็นสถานตากอากาศสำคัญสมัยนั้น ในการนี้พระไพรัชพากย์ภักดี (ทวน บุนนาค) นำราษฎรผ้าอ่างศิลาทูลเกล้าฯ ถวายผ้าเช็ดปากผ้าทออ่างศิลา และได้เสด็จประพาสตลาดอ่างศิลา และวัดอ่างศิลา ดังความว่า

“เวลาตี 11 คีนี่ ออกเรือพระที่นั่งเวลาตรีแต่เกาะสี่ซึ่งมาอ่างศิลาโม่งเศษ ถึงเวลาเช้า 2 โมงเสด็จทางเรือโบทพร้อมข้างโน ไปรับข้างโนเรือณฤเบนทรแล้ว เสด็จขึ้นสะพานฉนวนอ่างศิลา พระไรรัชนำเฝ้าถวายผ้าพื้นผ้าเช็ดปาก แล้วเสด็จประพาสตลาดซื้อของต่างๆ แล้วอ้อมไปเข้าวัดอ่างศิลา แล้วกลับมาแวะทอดพระเนตรค่ายหลวง เสด็จขึ้นไปเก็บมะม่วงในสวนจนเช้า 3 โมงเสด็จกลับลงเรือ ขวัญยายอิมมากอยเฝ้าอยู่ที่สะพาน แวะตรัสด้วงครู่หนึ่งเสด็จกลับ”

นับเป็นเกียรติประวัติของผ้าเช็ดปากของชาวอ่างศิลา ที่ครั้งหนึ่งเคยได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ ในเวลาต่อมาชาวบ้านอ่างศิลายังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงอุปถัมภ์ชาวบ้านที่ทอผ้าอ่างศิลา เมื่อคราวที่เสด็จมาประทับ ณ พระตำหนักที่ศรีราชา และต่อมาได้พัฒนาไปสู่การตั้งโรงทอจำหน่ายในวัง จนเป็นที่นิยมและรู้จัก “ผ้าทอ” อย่างแพร่หลายในหมู่ชาวมอ

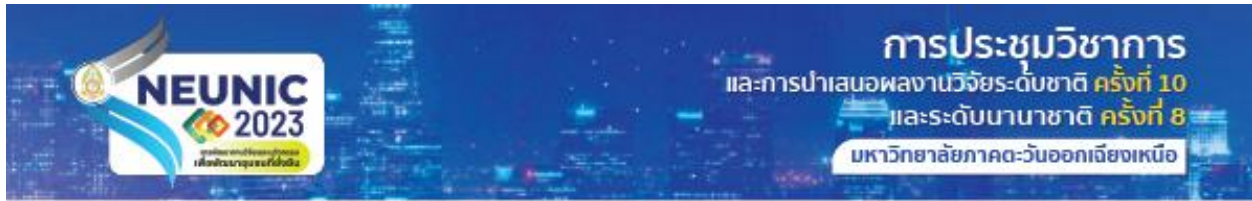
ภาพที่ 3 ผ้าเช็ดปาก ลายยกดอก บ้านมาบหม้อ

ที่มา : <https://www.angsilatradi.com/index.php/treasury/intangible/hand-woven-fabric>

3. ศึกษารูปแบบการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม

3.1 สถานภาพของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในของวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

3.1.1 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) มีลักษณะดังนี้ โครงสร้างพื้นฐานในชุมชนบ้านมาบหม้อ อยู่ในเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถรองรับการพัฒนาได้อย่างดี ชุมชนบ้านมาบหม้อมีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค ทั้งระบบการขนส่ง ระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า และโทรศัพท์วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้รับการสนับสนุน และการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบเงินกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1,000,000 บาท ทำให้ชุมชนมีการร่วมกันในการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชน สำหรับการให้คำปรึกษา การรับรองสินค้า การจัดอบรม การจัดนิทรรศการ แนะนำการผลิต อุปกรณ์การผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การจัดการวัตถุดิบ การจัดหาตลาด การหาผู้เชี่ยวชาญ การหาเครือข่าย และการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นการสนับสนุนให้มีการจัดการอย่างครบวงจร พบว่าวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐอย่างมีข้อจำกัด แต่วิสาหกิจชุมชนได้มีสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เข้ามาศึกษาวิจัย และขอแนะนำเชิงปฏิบัติการ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) มีลักษณะดังนี้

1) ลักษณะผลิตภัณฑ์ที่วิสาหกิจชุมชนปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ส่วนใหญ่เป็นผ้าผืนทอมือ ผ้าขาวม้า และมีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำมาจากผ้าทอมือ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า และของที่ระลึก

2) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) มีรูปแบบการบริหารจัดการ และกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

2.1) ด้านการบริหารจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้ดำเนินการจัดตั้งจากการรวมกลุ่มของเพื่อนบ้าน และเครือญาติในกลุ่มที่เคยทอผ้ามาก่อน ปัจจุบันมีสมาชิกของกลุ่มในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 23 คน โดยมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวกับการทอผ้า การเย็บผ้า การเป็นศูนย์การเรียนรู้ และกรรมการกองทุนหมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้เริ่มดำเนินการของกลุ่มจดทะเบียนในปี พ.ศ.2559 มีกรรมการจำนวน 7 คน ได้กำหนดการภาระหน้าที่ และมอบหมายกิจกรรม และมีการช่วยเหลือซึ่งกัน สำหรับในกรณีที่มิงงานเร่งด่วนเข้ามาสมาชิกในกลุ่มมีการร่วมมือ และเข้ามามีส่วนร่วม ในด้านการแบ่งผลตอบแทนให้กับสมาชิกในปัจจุบันยังไม่มีแบ่งผลตอบแทน ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้วางแผนเกี่ยวกับการบริหารด้านการเงินไว้ว่าผลกำไรที่เกิดขึ้นจะให้กับผู้ที่ทอผ้า ผู้ที่ทำผลิตภัณฑ์ จำนวนร้อยละ 70 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวนร้อยละ 15 สำรองค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน จำนวนร้อยละ 10 และสมทบทุนเข้ากองทุน ร้อยละ 5

2.2) ด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) พบว่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่ออกมายังไม่มีตลาดเด่น โดยเฉพาะลายผ้าที่ผลิตออกมา สำหรับการกำหนดราคาสินค้า และช่องทางการจัดจำหน่าย ยังเป็นปัญหาในการบริหารจัดการที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

2.3) ด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ วัตถุดิบหลัก (เส้นด้าย) พบว่าในปัจจุบันยังไม่มีแหล่งสั่งซื้อวัตถุดิบที่สามารถรองรับการผลิตของกลุ่มได้ สำหรับการทอผ้าออกมาส่วนใหญ่จะทอผ้าตามการสั่งซื้อของลูกค้า เนื่องจากไม่สามารถที่จะทอผ้าเก็บสำรองไว้จำนวนมากได้ เนื่องจากไม่มีต้นทุนในการสั่งเส้นด้ายมาสำรองไว้ ในขั้นตอนการทอผ้ายังไม่มีการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ดำเนินการ

2.4) ด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้นในการบริหารจัดการด้านการเงินจะมีการควบคุมจากกองทุนหมู่บ้านที่มีคณะกรรมการ กำกับดูแลตลอดระยะเวลา ดังนั้นควรมีการเพิ่มทักษะ ความรู้ด้านการบริหารการเงินในรูปแบบธุรกิจ

3.2 ความสามารถทางการจัดการของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) วิสาหกิจชุมชนมีความสามารถการจัดการทางการเงิน การจัดหาอุปกรณ์การผลิต การจัดทำรายงานทางการเงิน และระบบการจัดเก็บรักษาเงิน อยู่ในระดับดีมาก สำหรับด้านการทำงานเป็นกลุ่ม การจ่ายผลตอบแทน และระบบบัญชีของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดหาวัตถุดิบ การหาลูกค้า การผลิตสินค้าของกลุ่ม การหาวัตถุดิบ และการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับน้อย สำหรับที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ประเด็นการจัดจำหน่าย

3.3 การดำเนินการที่จะจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) มีความเป็นไปได้ด้วยเงื่อนไข ดังนี้

3.3.1 สถานะในการเป็นวิสาหกิจชุมชน สามารถขอจัดตั้งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ รวมทั้งมีสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ และพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 คุณสมบัติพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) เป็นองค์กรที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย เป็นองค์กรที่มีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น และมีการดำเนินกิจการไม่น้อยกว่า 1 ปี

3.3.3 การดำเนินของวิสาหกิจเพื่อสังคมของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) จะมีการแบ่งปันกำไร

3.3.4 กิจกรรมและแผนการดำเนินกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)

พิจารณากลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์ (Beneficiaries) สมาชิกของกลุ่มได้มีการพัฒนา ส่งเสริมทักษะ ความรู้ เยาวชนสามารถเข้ามาเรียนรู้การทอผ้า เครือข่ายเข้ามาศึกษาดูงาน จะมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นตั้งเป็นโรงเรียนทอผ้าสวนหงส์ เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ที่ทรงให้ความสำคัญกับการทอผ้าพื้นบ้าน และจำนวนผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ทั้งหมด ประมาณ 500 คนต่อปี

ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ ผ้าทอมือ และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากผ้าทอมือ เพื่อหารายได้สำหรับกิจการเพื่อสังคม คือการจัดตั้งโรงเรียนทอผ้าสวนหงส์ เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ให้กับเยาวชน แรงงาน ผู้สูงอายุ ได้เข้ามาเรียน และสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ สามารถที่นำผ้าที่ทอมาให้กับโรงเรียนเพื่อจำหน่าย จะให้เกิดการหมุนเวียนอย่างเป็นระบบในกิจการ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ทำให้เกิดสำนึกต่อการอนุรักษ์ผ้าทอ อาชีพเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุมีงานทำ สุขภาพดีขึ้น การมีส่วนร่วมและจิตอาสา

3.2.5 การกำกับดูแลกิจการที่ดีของวิสาหกิจเพื่อสังคมของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ)

1) กำหนดให้มีนโยบายต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ และมีการดำเนินการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประพฤติมิชอบหรือการติดสินบนใด ๆ

2) มีการดำเนินการเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีตามที่กฎหมาย หลักเกณฑ์ หลักปฏิบัติ หรือแนวทางที่เกี่ยวข้องกำหนด ซึ่งรวมถึงการจัดประชุมคณะกรรมการ การจัดประชุมผู้ถือหุ้น การสอบบัญชี และการเสียภาษีอย่างถูกต้อง

3) มีระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม มีการบริหารงานที่สุจริต โปร่งใส และเชื่อถือได้

4) มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกิจการ รายงานผลการดำเนินงาน และรายงานทางการเงินที่ถูกต้องและเพียงพอ แก่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาสร้างนวัตกรรมที่แก้ไขปัญหาในกระบวนการทอผ้าอย่างมีส่วนร่วม วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้เสนอประเด็นปัญหาที่เกิดจากกระบวนการปักกระดานหูก ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบ ทดลอง และนำมาใช้ เป็นเครื่องการปักกระดานหูก เส้นด้ายยืน โดยตั้งชื่อว่า “SONGKRAM 1” เป็นการประยุกต์ใช้ความคิดใหม่และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) และจะทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชน สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้เข้ารับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ และได้ดำเนินการนำไปใช้ในกระบวนการทอผ้า สามารถให้การปักกระดานหูก เส้นด้ายยืน มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการลดการใช้พื้นที่ ลดระยะเวลา การใช้แรงงานคนลดลง ความสามารถในการลดความตึง-หย่อน ลดการปวดเมื่อยของร่างกาย และการบริหารจัดการเครื่องการปักกระดานหูก เส้นด้ายยืน มีความสะดวกในการติดตั้ง การเก็บรักษา และสามารถตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการปักกระดานหูก สำหรับการนำไปทอผ้า พบว่าคุณภาพของผ้าทอดีขึ้นกว่าเดิม ใช้เวลาในการทอผ้าลดลง และแก้ปัญหาจากเส้นด้ายยืน จะเห็นว่าหลังจากนี้วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) จะสามารถทอผ้าที่มีคุณภาพดีขึ้น เพิ่มการผลิตการทอผ้าได้เพิ่มขึ้น และลดระยะเวลาในกระบวนการทอผ้า สำหรับเครื่องการปักกระดานหูก เส้นด้ายยืน “SONGKRAM 1” สามารถถอดแบบ หรือประยุกต์ไปใช้ในพื้นที่ที่มีการทอผ้าได้ง่าย และสะดวก สอดคล้องกับการศึกษาของกิตติศักดิ์ อริยะเครือ ศรัณย์ จันทร์แก้ว สุதாகาญจน์ แยมบดี และสมใจ แซ่กู่ (2563) ได้ศึกษาเครื่องการม้วนเส้นไหมยืนสำหรับการผลิตผ้าไทยหรือผ้าทอพื้นเมือง ที่สามารถแก้ปัญหาในพื้นที่ สามารถลดพื้นที่เพื่อขึ้นเส้นไหมยืนหรือการม้วนเส้นไหมยืน โดยใช้พื้นที่ในระยะห่าง 5-8 เมตร สามารถแก้ปัญหาในด้านเวลา โดยเฉพาะต้องรีบม้วนในช่วงเวลาที่จำกัด โดยชุดเครื่องการม้วนเส้นไหมยืนฯ สามารถลือก หรือหยุดพักเมื่อเกิดการเมื่อยล้าหรือต้องทำภารกิจอื่น สามารถแก้ปัญหาในด้านการใช้แรงงานหรือจำนวนคน และสามารถแก้ปัญหาในด้านเส้นยืนที่มีความตึงได้ รวมทั้งการใช้ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าของผ้าฝ้ายทอมือ สร้างความแตกต่าง การยกระดับผลิตภัณฑ์สิ่งทอด้วยนวัตกรรมให้เป็นสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดในวงกว้างเพิ่มมากขึ้น (จุฑามาศ ดอนอ่อนแก้ว และจิรวัดณ์ พิระสันต์, 2562)

2. จากผลการศึกษาและกำหนดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลายผ้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) ได้มีข้อตกลงร่วมกันที่จะยื่นขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ ผ้าเช็ดปาก ลายยกดอก บ้านมาบหม้อ เป็นผ้าฝ้ายทอมือ ที่มีลวดลายดั้งเดิมตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลิตในเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา มีกระบวนการทอผ้า ที่มีการถ่ายทอดการทอผ้าอย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ที่ใช้ในกระบวนการทอผ้าจะเป็นวัตถุประสงค์จากธรรมชาติ สอดคล้องกับ ขนิษฐา จิตชินะกุล (2565) ได้ศึกษาผ้าหมักโคลนหนองสูง ที่มีอัตลักษณ์และเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จากภูมิปัญญา และความเชื่อ เป็นการผสมผสานภูมิปัญญาเพื่อสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม และเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ จนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีเศรษฐกิจที่ยั่งยืนแบบพึ่งพาตนเองได้อีกชุมชนหนึ่ง ดังนั้นการดำเนินการจำเป็นต้องมีภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา ได้เข้ามามีส่วนสนับสนุน ส่งเสริม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกขั้นตอน จะส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายห่วน (บ้านมาบหม้อ) มีการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถขยายผลในระดับพื้นที่ และสามารถที่จะอนุรักษ์ พัฒนาภูมิปัญญาของพื้นที่ได้ตลอดไป ประเด็นสำคัญในการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างเสริมความสามารถ การจัดการ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สู่ความเป็นผู้ประกอบการได้จำเป็นต้องการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ทักษะ และความตระหนักมี

ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันโดยจะละเอียดด้านใดไม่ได้เนื่องจากการจัดการสิ่งบ่งชี้เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งความสำเร็จขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา แหล่งภูมิศาสตร์ และสินค้า ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (วิญญา จงพิพัฒน์สุข และ อุบลวรรณ หงษ์วิทยากร, 2561)

3. จากการศึกษาแบบการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม ที่ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) มีเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไว้ให้รุ่นต่อไป การพัฒนาผ้าทอพื้นเมืองต้องมีการสร้างคุณค่าของผ้าให้สูงขึ้น โดยเน้นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมว่าเป็นผ้าทอด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ด้วยสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ไม่มีการสานต่ออย่างเป็นรูปธรรมในการอนุรักษ์ ดังนั้นได้นำแนวคิดการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะทำให้ผู้ที่มาร่วมงานสามารถมีรายได้ และการแบ่งปันผลกำไรที่เกิดขึ้นมาเพื่อที่จะสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้า โดยจะดำเนินการจัดตั้งเป็นโรงเรียนทอผ้าสวนหงส์ เพื่อให้กับเยาวชน แรงงาน ผู้สูงอายุ ได้เข้ามาพัฒนาความรู้ และส่งเสริมทักษะการทอผ้าสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ สำหรับผ้าทอ ให้นำกลับมาทางวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) จะรับมาจำหน่าย จะให้เกิดการหมุนเวียนอย่างเป็นระบบในกิจการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ทำให้เกิดสำนึกต่อการอนุรักษ์ผ้าทอ อาชีพเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุมีงานทำ สุขภาพดีขึ้น การมีส่วนร่วมและจิตอาสา แต่อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) จำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม สอดคล้องกับ จีรเกียรติ อภิภูณโยภาส และสุชুমล กล้าแสงใส (2563) ที่ต้องพิจารณาจุดแข็งสำคัญของวิสาหกิจชุมชนฯ การใช้กระบวนการผลิตจากธรรมชาติในทุกขั้นตอน และการมีผู้นำและกรรมการที่เข้มแข็ง เครื่องมือ Business Model Canvas และรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนวิสาหกิจชุมชนต้องมีการพัฒนาในกระบวนการทุกขั้นตอน ดังนั้นการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ และพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ (เกตุณี ประทุมสุวรรณ และ พีรพัฒน์ พันศิริ, 2564)

ข้อเสนอแนะ

1. การติดตามประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงการใช้เครื่องปักกระดานหูก เส้นด้ายยืน (SONGKRAM 1) ในด้านทักษะการใช้เครื่อง ด้านประสิทธิภาพของเครื่องมือต่อการทอผ้า ด้านผลตอบแทนทางการเงิน
2. อบรมการจัดทำโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม จะทำให้เข้าใจองค์ประกอบในการออกแบบกิจการเพื่อสังคม สามารถวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และวิกฤต
3. อนุรักษ์กระบวนการทอผ้าด้วยการพัฒนาหลักสูตรผ้าทอมือคุณยายหง่วน ควรมีศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งโรงเรียนทอผ้าสวนหงส์
4. จัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่นำต้นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เรื่องเล่าจากอดีต กระบวนการทอผ้า อาหาร และวิถีชีวิตของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา สังข์เกษม ขนิษฐา วนะสุข และวชรวิช รามอินทรา. (2560). *นวัตกรรมก็เกิดขึ้นได้ในวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในภาคใต้*. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Southern/ResearchPaper/community_enterprise.pdf.
- กิตติศักดิ์ อริยะเครือ ศรัณย์ จันทร์แก้ว สุதாகาญจน์ แยมบัติ และสมใจ แซ่กู่. (2563). *การจัดการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีเทคนิคการมัดเส้นด้ายยืนด้วยนวัตกรรมที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นใหม่สู่ชุมชน* เชียงพาณิชย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2565, จาก http://www.thai-explore.net/search_detail/result/10740.
- เกษม มานะรุ่งวิทย์ และกรชนก บุญทร. (2564). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวมาทอมือ บ้านมาบหม่อ จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 4(3), 22-35.
- เกศินี ประทุมสุวรรณ และ พีรพัฒน์ พันศิริ. (2564). *วิสาหกิจเพื่อสังคมบนฐานทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 41(3), 89-101.
- ขนิษฐา จิตชินะกุล. (2564). *ผ้าหมักโคลน: จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI), วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 134-148.
- จุฑามาศ ดอนอ่อนบัว และจิรวัดน์ พิระสันต์. (2562). *นวัตกรรมการพัฒนาผ้าฝ้ายทอมืออัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดเลย. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(2), 22-42.
- จิระเกียรติ อภิบุญโยภาส และสุชุมล กล้าแสงใส. (2563). *ศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจหมู่บ้านทำมาค้าขาย : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 16(2), 1-21.
- วิริญญา จงพิพัฒนสุข และ อุบลวรรณ หงษ์วิทยากร, 2561 *การวิเคราะห์ปัจจัยและความแตกต่างของการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างเสริมความสามารถการจัดการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สู่ความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(3), 194-211.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562 *นวัตกรรมเพื่ออนาคต. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.*
- อภิลักษณ์ เกษมผลกุล. (2556). *พิพิธอาชีวการกรณีย์ สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้ากับการสงเคราะห์อาชีพในเมืองชลบุรีในบรมราชเทวีชลบุรีสถิตสมเด็จพะพันวัสสาอัยยิกาเจ้ากับเมืองชลบุรี*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.